

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

26. veebruar 2015 *

Eelotsusetaotlus — Isikute vaba liikumine — ELTL artiklid 20 ja 21 — Liikmesriigi kodanik — Elukoht teises liikmesriigis — Õpingud ülemeremaal või -territooriumil — Kõrgkooliõpinguteks antava toetuse säilimine — Elukohanõue „kuuest aastast kolm” — Piirang — Õigustatus

Kohtuasjas C-359/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Centrale Raad van Beroep'i (Madalmaad) 24. juuni 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. juunil 2013, menetluses

B. Martens

versus

Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič, kohtunikud A. Ó Caoimh (ettekandja), C. Toader, E. Jarašiūnas ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 2. juuli 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman, B. Koopman ja J. Langer,
- Taani valitsus, esindajad: C. Thorning ja M. Søndhal Wolff,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Enegren ja M. van Beek,

olles 24. septembri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artiklite 20, 21 ja 45 ning nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määruse (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15) artikli 7 lõike 2 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud B. Martensi ja Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschapi (haridus-, kultuuri- ja teadusminister; edaspidi „minister”) vahelises kohtuvaidluses ministri nõude üle maksta tagasi B. Martensile makstud kõrgkooliõpingute õppetoetus (edaspidi „õppetoetus”), põhjusel et B. Martens ei vasta Madalmaade õigusnormides sätestatud tingimusele, mille kohaselt oleks ta pidanud elama Madalmaades vähemalt kolm aastat neist kuuest aastast, mis eelnevad väljaspool Madalmaid õppima asumisele (edaspidi „kuuest aastast kolm”-tingimus).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 1612/68 artikli 7 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Töötajat, kes on liikmesriigi kodanik, ei tohi teise liikmesriigi territooriumil tema kodakondsuse tõttu kohelda ükskõik milliste tööhõive- ja töötingimuste suhtes teisiti kui selle riigi kodanikest töötajaid, eelkõige seoses töötasu, vallandamise ja töötuks jäämise puhul tööle ennistamise või uue töökoha leidmisega.

2. Tal on samad sotsiaalsed ja maksusoodustused kui selle riigi kodanikest töötajatel.”

Madalmaade õigus

- 4 2000. aasta õppetoetuste seaduse (Wet studiefinanciering 2000; edaspidi „WSF 2000”) 11. oktoobril 2006 muudetud redaktsiooni artikli 2.2 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Õppetoetust võib anda õppijatele,

 - a) kellel on Madalmaade kodakondsus,
 - b) kellel puudub Madalmaade kodakondsus, kuid keda koheldakse õppetoetuse osas Madalmaade kodanikena rahvusvahelise lepingu või rahvusvahelise organisatsiooni otsuse alusel. [...]

[...]”.
- 5 Selle seaduse artiklis 2.14, mida viimati muudeti 15. detsembri 2010. aasta seadusega (*Stb.* 2010, nr 807), on ette nähtud:

„1. Käesolev artikkel on kohaldatav üksnes õppijatele, kes asuvad pärast 31. augustit 2007 omandama kõrgharidust väljaspool Madalmaid asuvas õppeasutuses. [...]

2. Õppetoetust võivad taotleda õppijad, kes:

 - a) asuvad omandama kõrgharidust väljaspool Madalmaid, tingimusel et Madalmaades makstakse sarnast liiki õpingute puhul õppetoetust, et kooolituse tase ja kvaliteet on vastava kooolitusega võrreldavad [...] ja et kooolituse lõpueksam on vastava kooolitusega võrreldav [...],

- b) asuvad omandama kõrgharidust väljaspool Madalmaid, mis punktis a sätestatud piiramata vastab lisaks ministri määruses kehtestatud kriteeriumidele, ja
- c) on õppeasutuses õppima asumisele eelnenud kuuest aastast vähemalt kolm elanud seaduslikult Madalmaades. Aeg, mil õppija õppis väljaspool Madalmaid punkti a tähenduses, ei lähe eelmises lauses viidatud kuue aasta arvutamisel arvesse.

[...]”.

- 6 Vastavalt WSF 2000 artiklile 11.5 võib minister jätta selle seaduse artikli 2.14 lõike 2 punktis c sätestatud „kuuest aastast kolm”-tingimuse kohaldamata, kui selle kohaldamine põhjustaks tõsist ebaõiglust.
- 7 WSF 2000 artikli 2.14 alusel kehtestatud üleminekusätet sisaldav artikkel 12.3 näeb alates 1. septembrist 2007 muudetud redaktsioonis ette:

„WSF 2000 artikli 3.21 lõike 2 kohaselt õppija suhtes, kes sai enne 1. septembrist 2007 õppetoetust kõrgkooliõpinguteks väljaspool Madalmaid, ilma et ta oleks õppetoetust taotlenud, võib esitada taotluse õppetoetuse saamiseks kõrgkooliõpinguteks väljaspool Madalmaid tagasiulatuvalt kuni 1. septembrini 2007, esitades sellekohase taotluse hiljemalt 31. augustil 2008.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 8 Põhikohtuasja kaebuse esitaja, 2. oktoobril 1987 sündinud Madalmaade kodanik, kolis juunis 1993 koos oma vanematega Belgiasse, liikmesriiki, kus ta isa töötas ja kus ta ise lõpetas põhi- ja keskkooli ning kus tema perekond endiselt elab.
- 9 Alates 15. augustist 2006 immatrikuleeriti põhikohtuasja kaebuse esitaja täisajaga bakalaureuseõppele Hollandi Antillide ülikoolis Willemstadis (Curaçao).
- 10 Ajavahemikul oktoobrist 2006 kuni oktoobrini 2008 töötas põhikohtuasja kaebuse esitaja isa piirialatöötajana osalise tööajaga Madalmaades. Alates novembrist 2008 alustas ta uuesti täistööajaga töötamist Belgias.
- 11 24. juunil 2008 esitas põhikohtuasja kaebuse esitaja ministrile õppetoetuse taotluse. Ta kinnitas selleks täidetaval vormil muu hulgas, et Curaçaol õpingute alustamisele eelnenud kuue aasta jooksul oli ta vähemalt kolm aastat elanud seaduslikult Madalmaades.
- 12 22. augusti 2008. aasta otsusega määrati põhikohtuasja kaebuse esitajale eeskirja alusel, mis puudutab üliõpilasi, kes ei ela enam koos vanematega, põhistipendiumi ning ühistranspordikulude hüvitise näol õppetoetus alates 2007. aasta septembrist ehk WSF 2000 artiklis 12.3 tagasiulatuva rahastamise jaoks ette nähtud piirkuupäevast. Minister pikendas seda toetust perioodiliselt. Seejärel taotles põhikohtuasja kaebuse esitaja 1. veebruaril 2009 täiendavat õppelaenu ja ka see taotlus rahuldati.
- 13 Pärast õppetoetuste kontrollimist tuvastas minister 28. mai 2010. aasta otsustes, et ajavahemikul 2000. aasta augustist kuni 2006. aasta juulini ei olnud põhikohtuasja kaebuse esitaja elanud vähemalt kolme aasta jooksul Madalmaades ja seetõttu ei vastanud ta „kuuest aastast kolm”-tingimusele. Seetõttu tühistas minister põhikohtuasja kaebuse esitajale määratud õppetoetused, keeldus toetuste pikendamisest ja nõudis juba välja makstud toetuste ehk 19 481,64 euro suuruse summa tagasimaksmist.

- 14 Väited, mis põhikohtuasja kaebuse esitaja 28. mai 2010. aasta otsuste peale esitatud vaides esitas ja millega ta leidis, et tuginemisega sidemete puudumisele Madalmaadega ei saa piisavalt õigustada asjaolu, et talle keelduti õppetoetuse andmisest „kuuest aastast kolm”-tingimuse rikkumise tõttu, luges minister 27. augusti 2010. aasta otsusega alusetuks. B. Martensi väitel võivad üliõpilastel, kelle puhul on see tingimus täidetud ja kes võivad seega taotleda Madalmaadelt rahalist toetust õpingusteks väljapool Madalmaid, olla selle liikmesriigiga tunduvalt nõrgemad sidemed kui need, mis temal selle riigiga alati on olnud.
- 15 Rechtbank's-Gravenhage tunnistas B. Martensi poolt 27. augusti 2010. aasta otsuse peale esitatud kaebuse alusetuks.
- 16 Apellatsioonimenetluses, mille põhikohtuasja kaebuse esitaja eelotsusetaotluse esitanud kohtus Rechtbank's-Gravenhage kohtuotsuse peale alustas, teatas minister, et ta ei kohalda „kuuest aastast kolm”-tingimust B. Martensi suhtes seoses ajavahemikuga 2007. aasta septembrist 2008. aasta oktoobrini, põhjusel et sel ajavahemikul töötas tema isa osalise tööajaga Madalmaades ja seega olid õppetoetuse saamise tingimused täidetud. Küll aga jääb „kuuest aastast kolm”-tingimus kohaldatavaks ajavahemikul 2008. aasta novembrist kuni 2011. aasta juunini, kuivõrd tema isa ei loetud sel ajavahemikul enam Madalmaade piirialatöötajaks, sest alates sellest kuupäevast töötas ta ainult Belgias.
- 17 Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust ilmneb, et kui põhikohtuasja kaebuse esitaja õppetoetuse taotlus välja arvata, kandsid tema õpingute ajal Hollandi Antillide ülikoolis, mis jõudsid lõpule 1. juulil 2011, suurema osa tema elamis- ja õpingukuludest ta vanemad.
- 18 Neil asjaoludel otsustas Centrale Raad van Beroep menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. a) Kas liidu õigust, eelkõige ELTL artiklit 45 ja määruse nr 1612/68 artikli 7 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et need takistavad Euroopa Liidu liikmesriigil (ehk Madalmaade Kuningriigil) jätta täisealine laps, kes on Belgias elava ning osaliselt Madalmaades ja osaliselt Belgias töötava Madalmaade kodanikust piirialatöötaja ülalpeetav, alates ajast, mil töötamine piirialatöötajana on lõpetatud ja piirialatöötaja töötab veel vaid Belgias, ilma õigusest saada õppetoetust õpinguteks väljaspool Euroopa Liitu, sest laps ei täida nõuet, mille kohaselt peab ta asjaomasesse õppeasutusse õppima asumisele eelnenud kuuest aastast olema vähemalt kolm aastat elanud Madalmaades?
- b) Kas juhul, kui esimese küsimuse punktile a vastatakse jaatavalt, keelab liidu õigus anda õppetoetust – eeldusel, et ülejäänud nõuded on täidetud – ajavahemikuks, mis on lühem kui õpingute kestus, mille jaoks õppetoetus määratakse?

Kui Euroopa Kohus jõuab esimese küsimuse punktidele a ja b vastamisel järeldusele, et töötajate vaba liikumise õigust käsitlevad õigusnormid ei välista otsust keelduda andmast B. Martensile õppetoetust 2008. aasta novembrist kuni 2011. aasta juunini või teatavaks ajaks selle ajavahemiku piires:

2. Kas ELTL artiklit 20 ja artiklit 21 tuleb tõlgendada nii, et need takistavad Euroopa Liidu liikmesriigil (ehk Madalmaade Kuningriigil) jätta ülemeremaade ja -territooriumide (ÜMT-d) (ehk käesoleval juhul Curaçao) õppeasutuses toimunud õpinguteks ette nähtud õppetoetus, millele oli asjaomasel isikul õigus seetõttu, et tema isa töötas Madalmaades piirialatöötajana, pikendamata, kuna asjaomane isik ei täida kõigi liidu kodanike, sealhulgas oma riigi kodanike suhtes kehtivat nõuet, mille kohaselt peab ta asjaomasesse õppeasutusse õppima asumisele eelnenud kuuest aastast olema vähemalt kolm aastat elanud Madalmaades?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 19 Esitatud küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitusi selle kohta, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja millega väljaspool seda liikmesriiki toimuvateks kõrgkooliõpinguteks antava õppetoetuse säilimine on seotud tingimusega, et niisugust toetust taotlev üliõpilane peab nende õpingute alustamisele eelnenud kuuest aastast olema vähemalt kolm elanud selles liikmesriigis.
- 20 Kõigepealt tuleb meenutada, et B. Martens on Madalmaade kodanikuna ELTL artikli 20 lõike 1 kohaselt liidu kodanik ja ta võib vajaduse korral muu hulgas ka oma päritoluliikmesriigi suhtes teostada selle staatusega kaasnevaid õigusi (vt kohtuotsused Morgan ja Bucher, C-11/06 ja C-12/06, EU:C:2007:626, punkt 22, ning Prinz ja Seeberger, C-523/11 ja C-585/11, EU:C:2013:524, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 21 Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et liikmesriikide kodanike põhistaatus on olla liidu kodanik, mis tähendab, et liikmesriikide kodanikke, kes on samas olukorras, tuleb EL toimimise lepingu esemelisse kohaldamisalasse kuuluvates olukordades kohelda seaduse ees võrdselt, sõltumata nende kodakondsusest ja ilma et see piiraks otsesõnu ette nähtud erandite kohaldamist ((kohtuotsused D'Hoop, C-224/98, EU:C:2002:432, punkt 28, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 22 Liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvad muu hulgas juhud, mis on seotud Euroopa Liidu toimimise lepinguga tagatud põhiõiguste teostamisega, eelkõige ELTL artikliga 21 antud õigusega vabalt liikuda ja elada liikmesriikide territooriumil (kohtuotsused Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 23, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 25 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Sellega seoses tuleb täpsustada, et kuigi liikmesriikide pädevusse kuulub vastavalt ELTL artikli 165 lõikele 1 õpetuse sisu ja haridussüsteemide korraldus, tuleb neil selle pädevuse teostamisel siiski järgida liidu õigust ja eelkõige aluslepingu sätteid liikmesriikide territooriumil liikumise ja elamise vabaduse kohta, mis on tagatud ELTL artikli 21 lõikega 1 (kohtuotsused Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 24, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 24 Liidu õigus ei kohusta liikmesriike nägema ette õppetoetuse maksmise korda kõrgkooliõpinguteks liikmesriigis või välismaal. Kui aga liikmesriik näeb ette niisuguse korra, mis võimaldab õppijatel saada sellist toetust, siis peab ta jälgima ka seda, et nimetatud toetuse andmise tingimused ei piiraks põhjendamatult vabadust liikuda ja elada teistes liikmesriikides (vt selle kohta kohtuotsused Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 28; Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 30, ning Thiele Meneses, C-220/12, EU:C:2013:683, punkt 25).
- 25 Sellega seoses ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et liikmesriigi õigusakt, mis seab teatavad kodanikud ebasoodsamasse olukorda pelgalt seetõttu, et nad on kasutanud oma vabadust liikuda ja elada teises liikmesriigis, piirab igale liidu kodanikule ELTL artikli 21 lõikega 1 tagatud vabadusi (kohtuotsused Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 25, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 27).
- 26 Nimelt ei pääseks aluslepinguga liidu kodanike liikumisvabaduse valdkonnas kehtestatud võimalused täielikult mõjule, kui takistused, mis liikmesriigi kodaniku päritoluriigi õigusnormid on seadnud tema elamisele teises liikmesriigis ja mis karistavad teda selle eest, et ta on neid võimalusi kasutanud, võiksid liikmesriigi kodanikku ajendada nende võimaluste kasutamisest loobuma (vt selle kohta kohtuotsused Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 26, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 28).

- 27 See kaalutlus on eriti oluline hariduse valdkonnas, arvestades ELTL artikli 6 punktiga e ja artikli 165 lõike 2 teise taandega taotletavaid eesmärgi, milleks on eelkõige õppijate ja õpetajate liikuvuse ergutamine (vt kohtuotsused D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 32; Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 27, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 29).
- 28 Käesoleval juhul on selge, et põhikohtuasja kaebuse esitaja kolis Belgiasse, kus tema isa töötas, ja käis seal flaami põhi- ja keskkoolis. 18-aastaselt alustas ta 2006. aasta augustikuus õppimist Hollandi Antillide ülikoolis Willemstadis, ning need õpingud jõudsid lõpule 1. juulil 2011. Nähtuvalt Madalmaade valitsuse selgitusest kohtuistungil sai B. Martens Curaçaol õppimiseks õppetoetust WSF 2000-s sätestatu alusel, mis võimaldab kõigil üliõpilastel, kes vastavad „kuuest aastast kolm”-tingimusele, saada niisugust toetust õpinguteks välismaal. B. Martens ise kinnitas Madalmaade ametiasutustele toetustaotluse esitamisel 2008. aasta mais, et tema puhul oli see tingimus täidetud. Alates õpingute lõpetamisest töötab B. Martens Madalmaades.
- 29 Madalmaade valitsuse hinnangul ei ole põhikohtuasja kaebuse esitaja vaba liikumise õigusi piiratud, sest Belgiast Curaçaole minnes ei kasutanud ta ELTL artikli 20 lõike 2 punktis a ette nähtud õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil.
- 30 Selle argumendiga ei saa nõustuda, kuna see eirab asjaolu, et põhikohtuasja kaebuse esitaja kasutas vaba liikumise õigusi, kolides 1993. aastal koos oma perekonnaga Madalmaadest Belgiasse ja jätkas selle õiguse kasutamist kogu Belgias elatud aja vältel.
- 31 Põhikohtuasjas vaidluse all olevad õigusnormid võivad välismaal õppimiseks antavate toetuste säilimise sidumise tõttu „kuuest aastast kolm”-tingimusega karistada taotlejat pelgalt asjaolu tõttu, et ta on kasutanud vabadust vabalt liikuda ja elada teises liikmesriigis, kui võtta arvesse seda, kuidas selle vabaduse kasutamine võib mõjutada võimalust saada õppetoetust kõrghariduse omandamiseks (vt selle kohta kohtuotsused D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 30; Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 32, ning Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 28).
- 32 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 106, ei ole sellega seoses tähtsust asjaolul, et ajast, mis põhikohtuasja kaebuse esitaja kasutas vaba liikumise õigusi, on möödunud märkimisväärne aeg (vt analoogia alusel kohtuotsus Nerkowska, C-499/06, EU:C:2008:300, punkt 47).
- 33 Tuleb niisiis tõdeda, et selline „kuuest aastast kolm”-tingimus, nagu on ette nähtud WSF 2000 artikli 2.14 lõikes 2, kujutab endast ELTL artiklis 21 kõigile liidu kodanikele antud õiguse vabalt liikuda ja elada piirangut vaatamata sellele, et seda kohaldatakse vahet tegemata nii Madalmaade kodanike kui ka teiste liidu kodanike suhtes (vt selle kohta kohtuotsus Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 31).
- 34 Põhikohtuasjas vaidluse all olevatest õigusnormidest tulenev piirang võib olla liidu õiguse seisukohalt õigustatud ainult juhul, kui see lähtub avaliku huviga põhjendatud ning asjaomaste isikute kodakondsusest sõltumatutest objektiivsetest kaalutlustest ning on siseriiklikus õiguses õiguspäraselt taotletud eesmärgi suhtes proportsionaalne. Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et meede on proportsionaalne, kui see on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega ületa selle saavutamiseks vajalikku (kohtuotsused De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, punktid 40 ja 42; Morgan ja Bucher, EU:C:2007:626, punkt 33, ning Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 33).
- 35 Madalmaade valitsus väidab, et liikumis- ja elamisvabaduste piirangu seisukohalt on WSF 2000 sätted õigustatud avalikust huvist lähtuvate objektiivsete kaalutlustega ehk eesmärgiga tagada teatav minimaalne lõimumistase toetuse taotleja ja toetust andva riigi vahel. Nõnda on õigustatud välismaal kogu õppekava läbimiseks toetuse andmise piiramine üliõpilastega, kes tõendavad, et nad on Madalmaadega piisavalt lõimunud. Üliõpilane, kes on välismaal toimuvatele õpingutele eelnenud kuuest aastast vähemalt kolmeaastase ajavahemiku vältel elanud Madalmaades, vastab sellisele lõimumistasemele. Madalmaade valitsuse hinnangul ei lähe see tingimus kahel põhjusel kaugemale

taotletavate eesmärkide saavutamiseks vajalikust. Esiteks võib pädev minister vastavalt WSF 2000 artiklile 11.5 jätta „kuuest aastast kolm”-tingimuse kohaldamata, kui selle kohaldamine põhjustaks tõsist ebaõiglust, mistõttu ei saa seda tingimust pidada liiga üldiseks. Teiseks ei nõua see elamise tingimus, et üliõpilane oleks enne välismaal õppima asumist elanud Madalmaades kolm aastat järjest ja niisiis ei ole see tingimus liiga välistav.

- 36 Sellega seoses tuleb märkida, et nii õppijate lõimumine kui ka tahe tagada teatud sideme olemasolu asjaomase liikmesriigi ühiskonna ja sellise toetuse saaja vahel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, võivad olla sellised objektiivsed üldisest huvist lähtuvad kaalutlused, mis õigustavad seda, et sellise toetuse andmise tingimused võivad mõjutada liidu kodanike vaba liikumist (vt selle kohta kohtuotsus Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 37 Siiski ei tohi vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale olla liikmesriigi nõutav tõend tegeliku lõimumisseose olemasolu näitamiseks liiga välistav ja anda põhjendamatult suurt osakaalu asjaolule, mis ei pruugi iseloomustada taotleja ja liikmesriigi vahelise seose tegelikku astet, ning jätta kõrvale kõik muud asjaolud, mis seda iseloomustaksid (vt kohtuotsused D’Hoop, EU:C:2002:432, punkt 39; Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 37, ning Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 36).
- 38 Euroopa Kohus on selle kohta, mil määral peab toetuse saaja olema seotud asjassepuutuva liikmesriigi ühiskonnaga, leidnud seoses sellise liidu õigusega reguleerimata toetusega, nagu on kõne all põhikohtuasjas, et ühiskonnaga seotuse hindamise kriteeriumide kindlaksmääramisel on liikmesriikidel ulatuslik kaalutusõigus (vt selle kohta kohtuotsused Gottwald, C-103/08, EU:C:2009:597, punkt 34, ning Thiele Meneses, EU:C:2013:683, punkt 37).
- 39 Sellise alalise elukoha ainutingimuse puhul, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, tekib oht välistada kõnealuste kõrgkooliõpingute toetuse saajate hulgast üliõpilased, kes ei ole küll välismaal õpingute alustamisele eelnenud kuuest aastast kolme aasta jooksul Madalmaades elanud, kuid keda sellegipoolest seovad selle liikmesriigiga tegelikud lõimumissidemed.
- 40 Sellega seoses tuleb märkida, et Euroopa Kohus on seoses põhikohtuasjas vaidluse all olevate õigusnormidega juba leidnud, et „kuuest aastast kolm”-tingimuse kohaldamine tekitab Madalmaade töötajate ja Madalmaades elavate võõrtöötajate õigustamatu ebavõrdse kohtlemise, kuna asjaomase liikmesriigi territooriumil konkreetse aja jooksul elamise nõuet kehtestades omistab see tingimus esmatähtsuse asjaolule, mis tingimata ainsana ei iseloomusta huvitatud isiku seotuse astet kõnealuse liikmesriigiga ja on niisiis liiga välistav (vt kohtuotsus komisjon *vs.* Madalmaad, C-542/09, EU:C:2012:346, punktid 86 ja 88).
- 41 Põhikohtuasjas vaidluse all olevad õigusnormid on aga osas, milles nendega piiratakse niisuguse liidu kodaniku nagu põhikohtuasja kaebuse esitaja liikumis- ja elamisvabadust, samuti liiga piiravad, kuna need ei võimalda võtta arvesse teisi sidemeid, mis niisugusel õppijal võib toetust andva liikmesriigiga olla, nagu tema kodakondsus, haridustase, perekond, töö, keeleoskus ja muud sotsiaalsed või majanduslikud sidemed (vt selle kohta kohtuotsus Prinz ja Seeberger, EU:C:2013:524, punkt 38). Samuti – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 103 – võib üliõpilast ülalpidavate perekonnaliikmete elamine toetust andvas liikmesriigis olla üks asjaoludest, mida tuleks arvesse võtta kõnealuste sidemete olemasolu hindamisel.
- 42 Vaidlusaluse tingimuse liigset välistavust põhikohtuasjas vaidluse all olevatel asjaoludel ei väära ka võimalus, et pädev minister kohaldab WSF 2000 artiklit 11.5, mis lubab sellel ministril jätta kõnealuses seaduses sätestatud „kuuest aastast kolm”-tingimuse kohaldamata, kui selle kohaldamine põhjustaks tõsist ebaõiglust. Paistab nimelt, et see säte ei taga teiste sidemete arvessevõtmist, mis võivad põhikohtuasja kaebuse esitajat siduda toetust andva liikmesriigiga, ja seetõttu ei võimalda see saavutada lõimumisega seotud eesmärki, mis Madalmaade valitsuse väitel on põhikohtuasjas vaidluse all olevate õigusnormide eesmärk.

- 43 Neil asjaoludel on põhikohtuasjas vaidluse all olev „kuuest aastast kolm”-tingimus ühtaegu liiga välistav ja liiga juhuslik, kuna see annab põhjendamatult suure osakaalu asjaolule, mis ei pruugi iseloomustada seda, kui lõimunud on taotleja asjaomase liikmesriigiga toetusetaotluse esitamise ajal. Sellest tulenevalt ei saa põhikohtuasjas vaidluse all olevaid liikmesriigi õigusnorme pidada nimetatud lõimumiseesmärgiga proportsionaalseks.
- 44 Seega jääb eelotsusetaotluse esitanud kohtu – kes on ainsana pädev asjaolusid hindama – ülesandeks uurida põhikohtuasja kaebuse esitaja ja Madalmaade Kuningriigi vahelisi võimalikke seoseid, kuivõrd Madalmaades sündinud Madalmaade kodanik B. Martens märkis õppetoetuse taotluses, et elas välismaal õpingute alustamisele eelnenud kuuest aastast kolm aastat selles liikmesriigis, samas kui tegelikult on ta alates kuuendast eluaastast elanud Belgias, tema isa töötas Madalmaades 2006. aastast 2008. aastani ja ta ise töötab seal käesoleval ajal.
- 45 Seetõttu tuleb esitatud küsimustele vastata, et ELTL artikleid 20 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mis seovad väljaspool seda liikmesriiki toimuvateks kõrgkooliõpinguteks antava õppetoetuse säilimise tingimusega, et niisugust toetust taotleb üliõpilane peab taotluse esitamisele eelnenud kuuest aastast olema vähemalt kolm elanud selles liikmesriigis.

Kohtukulud

- 46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

ELTL artikleid 20 ja 21 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas ja mis seovad väljaspool seda liikmesriiki toimuvateks kõrgkooliõpinguteks antava õppetoetuse säilimise tingimusega, et niisugust toetust taotleb üliõpilane peab nende õpingute alustamisele eelnenud kuuest aastast olema vähemalt kolm elanud selles liikmesriigis.

Allkirjad